॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥प्रथमः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

वा॒य॒व्यꣳ श्वे॒तमाल॑भेत॒ भूति॑कामो वा॒युर्वै क्षेपि॑ष्ठा दे॒वता॑ वा॒युमे॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वैनं॒ भूतिं॑ गमयति॒ भव॑त्ये॒वाति॑क्षिप्रा दे॒वतेत्या॑हुः॒ सैन॑मीश्व॒रा प्र॒दह॒ इत्ये॒तमे॒व सन्तं॑ वा॒यवे॑ नि॒युत्व॑त॒ आल॑भेत नि॒युद्वा अ॑स्य॒ धृति॑र्धृ॒त ए॒व भूति॒मुपै॒त्यप्र॑दाहाय॒ भव॑त्ये॒व (१)

वा॒यवे॑ नि॒युत्व॑त॒ आल॑भेत॒ ग्राम॑कामो वा॒युर्वा इ॒माः प्र॒जा न॑स्यो॒ता ने॑नीयते वा॒युमे॒व नि॒युत्व॑न्तꣳ॒ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प्र॒जा न॑स्यो॒ता नियच्छति ग्रा॒म्ये॑व भ॑वति नि॒युत्व॑ते भवति ध्रु॒वा ए॒वास्मा॒ अन॑पगाः करोति वा॒यवे॑ नि॒युत्व॑त॒ आल॑भेत प्र॒जाका॑मः प्रा॒णो वै वा॒युर॑पा॒नो नि॒युत्प्रा॑णापा॒नौ खलु॒ वा ए॒तस्य॑ प्र॒जाया॒ (२)

अप॑क्रामतो॒ योऽल॑ं प्र॒जाये॒ सन्प्र॒जां न वि॒न्दते॑ वा॒युमे॒व नि॒युत्व॑न्तꣳ॒ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प्राणापा॒ना-

भ्यां प्रजां प्रजनयति विन्दते प्रजां वायवे नियुत्वते आलभेत ज्योगामयावी प्राणो वै वायुरपानो नियुत् प्राणापानौ खलु वा एतस्मादपक्रामतो यस्य ज्योगामयति वायुमेव नियुत्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप (३)

धावति स एवास्मिन्प्राणापानौ दधात्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येव प्रजापतिर्वा इदमेक आसीथ्सोऽकामयत प्रजाः पशून्थ्सृजेयेति स आत्मनो वपामुदक्खिदत्तामग्नौ प्रागृह्णात्ततोऽजस्तूपरः समभवत्तꣳ स्वायै देवतायाऽ आऽलभत ततो वै स प्रजाः पशूनसृजत यः प्रजाकामः (४)

पशुकामः स्याथ्स एतं प्राजापत्यमजं तूपरमालभेत प्रजापतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै प्रजां पशून्प्रजनयति यच्छ्मश्रुणस्तत्पुरुषाणाꣳ रूपं यत्तूपरस्तदश्वानां यदन्यतोदन्तद्गवां यदव्या इव शफास्तदवीनां यदजस्तदजानामेतावन्तो वै ग्राम्याः पशवस्तान् (५)

रूपेणैवावरुन्धे सोमापौष्णं त्रैतमालभेत पशुकामो द्वौ वा अजायै स्तनौ नानैव द्वावभिजायेते ऊर्ज पुष्टिं

तृतीयः सोमापूषणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै पशून्प्रजनयतः सोमो वै रेतोधाः पूषा पशूनां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा पशून्प्रजनयत्यौदुम्बरो यूपो भवत्यूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्क्पशव ऊर्जैवास्मा ऊर्जं पशूनवरुन्धे॥ (६)

भवत्येव प्रजायाऽ आमयति वायुमेव नियुत्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप प्रजाकामस्तान् यूपस्त्रयोदश च॥ [१]

प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अस्माथ्सृष्टाः पराचीरायन्ता वरुणमगच्छन्ता अन्वैत्ताः पुनरयाचत ता अस्मै न पुनरददाथ्सोऽब्रवीद्वरं वृणीष्वाथ मे पुनर्देहीति तासां वरमाऽलभत स कृष्ण एकशितिपादभवद्यो वरुणगृहीतः स्याथ्स एतं वारुणं कृष्णमेकशितिपादमालभेत वरुण- (७)

मेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति कृष्ण एकशितिपाद्भवति वारुणो ह्येष देवतया समृद्ध्यै सुवर्भानुरासुरः सूर्यं तमसाऽविध्यत्तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन्तस्य यत्प्रथमं तमोऽपाघ्नन्थ्सा कृष्णा-ऽविरभवद्यद्द्वितीयꣳ सा फल्गुनी यत्तृतीयꣳ सा बलक्षी

यद॑द्ध्य॒स्थाद॒पाकृ॑न्त॒न्थ्साऽवि॑ऽर्व॒शा (८)

सम॑भव॒त्ते दे॒वा अ॑ब्रुवन्देवप॒शुर्वा अ॒यꣳ सम॑भूत्कस्मा॑ इ॒ममाल॑फ्स्यामह॒ इत्यथ॒ वै तर्ह्यल्पा॑ पृथि॒व्यासी॒दजा॑ता॒ ओष॑धय॒स्तामवि॑ व॒शामा॑दि॒त्येभ्यः॒ कामा॒याऽल॑भन्त॒ ततो॒ वा अप्र॑थत पृथि॒व्यजा॑य॒न्तौष॑धयो॒ यः का॒मये॑त॒ प्रथे॑य प॒शुभि॒ः प्र प्र॒जया॑ जाये॒येति॒ स ए॒तामवि॑ व॒शामा॑दि॒त्येभ्यः॒ कामा॒- (९)

यऽऽ ल॑भेतादि॒त्याने॒व काम॒ꣳ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ त ए॒वैन॑ प्र॒थय॑न्ति प॒शुभि॒ः प्र प्र॒जया॑ जनयन्त्य॒सावा॑दि॒त्यो न व्य॑रोचत॒ तस्मै॑ दे॒वाः प्राय॑श्चित्तिमैच्छ॒न्तस्मा॑ ए॒ता म॒ल्हा आल॑ऽभन्ताग्ने॒यीं कृ॑ष्णग्री॒वीꣳ स॑ꣳहि॒तामै॒न्द्रीꣳ श्वे॒तां बा॑र्हस्प॒त्यां ताभि॑रे॒वास्मि॒न्नुच॑मदधु॒र्यो ब्र॑ह्मवर्च॒सका॑मः॒ स्यात्तस्मा॑ ए॒ता म॒ल्हा आल॑भे (१०)

ताग्ने॒यीं कृ॑ष्णग्री॒वीꣳ स॑ꣳहि॒तामै॒न्द्रीꣳ श्वे॒तां बा॑र्हस्प॒त्यामे॒ता ए॒व दे॒वताः॒ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ ता ए॒वास्मि॑न्ब्रह्मवर्च॒सं द॑धति ब्रह्मवर्च॒स्येव॑ भ॑वति व॒सन्ता॑ प्रा॒तरा॑ग्ने॒यीं कृ॑ष्णग्री॒वीमाल॑भेत ग्री॒ष्मे म॒ध्यन्दि॑ने सꣳहि॒तामै॒न्द्रीꣳ श॒रद्य॑परा॒ह्णे श्वे॒तां बा॑र्हस्प॒त्यां त्रीणि॒

वा आदित्यस्य तेजाꣳसि वसन्ता प्रातर्ग्रीष्मे मध्यन्दिने शरद्यपराह्णे यावन्त्येव तेजाꣳसि तान्ये- (११)

वाव रुन्धे संवथ्सरं पर्यालभ्यन्ते संवथ्सरो वै ब्रह्मवर्चसस्य प्रदाता संवथ्सर एवास्मै ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छति ब्रह्मवर्चस्येव भवति गर्भिणयो भवन्तीन्द्रियं वै गर्भ इन्द्रियमेवास्मिन्दधति सारस्वतीं मेषीमालभेत य ईश्वरो वाचो वदितोः सन्वाचं न वदेद्वाग्वै सरस्वती सरस्वतीमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति सैवास्मिन् (१२)

वाचं दधाति प्रवदिता वाचो भवत्यपन्नदती भवति तस्मान्मनुष्याः सर्वां वाचं वदन्त्याग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेत सौम्यं बभ्रुं ज्योगामयाव्यग्निं वा एतस्य शरीरं गच्छति सोमꣳ रसो यस्य ज्योगामयत्यग्नेरेवास्य शरीरं निष्क्रीणाति सोमाद्रसमुत यदीतासुर्भवति जीवत्येव सौम्यं बभ्रुमालभेताग्नेयं कृष्णग्रीवं प्रजाकामः सोमो (१३)

वै रेतोधा अग्निः प्रजानां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधात्यग्निः प्रजां प्रजनयति विन्दते प्रजामाग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेत सौम्यं बभ्रुं यो ब्राह्मणो विद्यामनूच्य

न वि॒रोचे॑त॒ यदा॑ग्ने॒यो भव॑ति॒ तेज॑ ए॒वास्मि॒न्तेन॑ दधाति॒ यथ्सौ॒म्यो ब्र॑ह्मवर्च॒सं तेन॑ कृ॒ष्णग्री॑व आग्ने॒यो भ॑वति॒ तम॑ ए॒वास्मा॒दप॑हन्ति श्वे॒तो भ॑वति॒ (१४)

रुच॑मे॒वास्मि॑न्दधाति ब॒भ्रुः सौ॒म्यो भ॑वति ब्रह्मवर्च॒स-मे॒वास्मि॒न्त्विषि॑ं दधात्याग्ने॒यं कृ॒ष्णग्री॑व॒मालं॑भेत सौ॒म्यं ब॒भ्रुमा॑ग्ने॒यं कृ॒ष्णग्री॑वं पुरो॒धाया॒ꣳ स्पर्ध॑मान आग्ने॒यो वै ब्रा॑ह्म॒णः सौ॒म्यो रा॑ज॒न्यो॑ऽभितः॑ सौ॒म्यमा॑ग्ने॒यौ भ॑वत॒स्तेज॑सै॒व ब्रह्म॑णोभ॒यतो॑ रा॒ष्ट्रं परि॑गृह्णात्येकधा स॒मावृ॑ङ्क्ते पु॒र ए॑नं दधते॥ (१५)

लभे॒त॒ वरु॑णं व॒शैतामवि॑ं व॒शामा॑दि॒त्येभ्यः॒ कामा॑य म॒लहा आल॑भेत॒ तान्ये॒व सैवास्मि॒न्थ्सोमः॑ श्वे॒तो भ॑वति॒ त्रिच॑त्वारिꣳशच्च। (२)।॥ [२]

दे॒वा॒सु॒रा ए॒षु लो॒केष्व॑स्पर्धन्त॒ स ए॒तं विष्णु॑र्वाम॒नम॑-पश्य॒त्तꣳ स्वायै॑ दे॒वता॑या॒ आऽल॑भत॒ ततो॒ वै स इ॒माल्लो॑का॒न्भ्य॑जयद्वैष्ण॒वं वा॑म॒नमाल॑भेत॒ स्पर्धमानो॒ विष्णु॑रे॒व भू॒त्वेमाल्लो॑का॒नभि॑जय॒ति॒ विष॑म॒ आल॑भेत॒ विष॑मा इव॒ हीमे लो॒काः समृ॑द्ध्या॒ इन्द्रा॑य मन्यु॒मते॒ मन॑स्वते ल॒लाम॑ प्राशृ॒ङ्गमाल॑भेत सङ्ग्रा॒मे (१६)

सं यत्त इन्द्रियेण वै मन्युना मनसा सङ्ग्रामं जयतीन्द्रमेव मन्युमन्तं मनस्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्निन्द्रियं मन्युं मनो दधाति जयति तꣳ सङ्ग्राममिन्द्राय मरुत्वते पृश्निसक्थमालभेत ग्रामकाम इन्द्रमेव मरुत्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै सजातान्प्रयच्छति ग्राम्येव भवति यदृषभस्ते- (१७)

नैन्द्रो यत्पृश्निस्तेन मारुतः समृद्ध्यै पश्चात्पृश्निसक्थो भवति पश्चादन्ववसायिनीमेवास्मै विशं करोति सौम्यं बभ्रुमालभेतान्नकामः सौम्यं वा अन्नꣳ सोममेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मा अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव भवति बभ्रुर्भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपꣳ समृद्ध्यै सौम्यं बभ्रुमालभेत यमलꣳ (१८)

राज्याय सन्तꣳ राज्यं नोपनमेथ्सौम्यं वै राज्यꣳ सोममेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै राज्यं प्रयच्छत्युपैनꣳ राज्यं नमति बभ्रुर्भवत्येतद्वै सोमस्य रूपꣳ समृद्ध्या इन्द्राय वृत्रतुरे ललामं प्राशृङ्गमालभेत गतश्रीः प्रतिष्ठाकामः पाप्मानमेव वृत्रं तीर्त्वा प्रतिष्ठां

गच्छतीन्द्रायाभिमातिघ्ने ललामं प्राशृङ्गमा- (१९)

लभेत यः पाप्मना गृहीतः स्यात्पाप्मा वा अभिमातिरिन्द्रमेवाभिमातिहन्ꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मात्पाप्मानमभिमातिं प्रणुदत इन्द्राय वज्रिणे ललामं प्राशृङ्गमालभेत यमलꣳ राज्याय सन्तꣳ राज्यं नोपनमेदिन्द्रमेव वज्रिणꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै वज्रं प्रयच्छति स एनं वज्रो भूत्या इन्ध उपैनꣳ राज्यं नमति ललामः प्राशृङ्गो भवत्येतद्वै वज्रस्य रूपꣳ समृद्ध्यै॥ (२०)

सङ्ग्रामे तेनालभमिमातिघ्ने ललामं प्राशृङ्गमैनं पञ्चदश च।3।॥ [३]

असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन्तस्मा एतान्दशर्षभामाऽलभन्त तयैवास्मिन्नुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एतान्दशर्षभामाऽलभेतामुमेवादित्यꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति वसन्ता प्रातस्त्रीँल्ललामानालभेत ग्रीष्मे मध्यन्दिने (२१)

त्रीञ्छितिपृष्ठाञ्छुरद्यपराह्णे त्रीञ्छितिवारान्त्रीणि वा

आदित्यस्य तेजाꣳसि वसन्ता प्रातर्ग्रीष्मे मध्यन्दिने शरद्यपराह्णे यावन्त्येव तेजाꣳसि तान्येवावरुन्धे त्रयस्त्रय आलभ्यन्तेऽभिपूर्वमेवास्मिन्तेजो दधाति संवथ्सरं पर्यालभ्यन्ते संवथ्सरो वै ब्रह्मवर्चसस्य प्रदाता संवथ्सर एवास्मै ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छति ब्रह्मवर्चस्येव भवति संवथ्सरस्य परस्तात्प्राजापत्यं कद्रु- (२२)

मालभेत प्रजापतिः सर्वा देवता देवतास्वेव प्रतितिष्ठति यदि बिभीयाद्दुश्चर्मा भविष्यामीति सोमापौष्णꣳ श्याममालभेत सौम्यो वै देवतया पुरुषः पौष्णाः पशवः स्वयैवास्मै देवतया पशुभिस्त्वचं करोति न दुश्चर्मा भवति देवाश्च वै यमश्चास्मिल्लोकेऽस्पर्धन्त स यमो देवानामिन्द्रियं वीर्यमयुवत तद्यमस्य (२३)

यमत्वं ते देवा अमन्यन्त यमो वा इदमभूद्यद्वयꣳ स्म इति ते प्रजापतिमुपाधावन्थ्स एतौ प्रजापतिरात्मन उक्षवशौ निरमिमीत ते देवा वैष्णावरुणीं वशामा-ऽलभन्तेन्द्रमुक्षाणन्तं वरुणेनैव ग्राहयित्वा विष्णुना यज्ञेन प्राणुदन्तेन्द्रेणैवास्यैन्द्रियमवृञ्जत यो भ्रातृव्यवान्थ्स्याथ्स

स्पर्धमानो वैष्णावरुणीं (२४)

वशामालभेतैन्द्रमुक्षाणं वरुणेनैव भ्रातृव्यं ग्राहयित्वा विष्णुना यज्ञेन प्रणुदत ऐन्द्रेणैवास्यैन्द्रियं वृङ्क्ते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवतीन्द्रो वृत्रमहन्तं वृत्रो हतः षोडशभिर्भोगैरसिनात्तस्य वृत्रस्य शीर्षतो गाव उदायन्ता वैदेह्योऽभवन्तासामृषभो जघनेऽनूदैत्तमिन्द्रो- (२५)

चायथ्सोऽमन्यत यो वा इममालभेत मुच्येतास्मात्पाप्मन इति स आग्नेयं कृष्णग्रीवमालभतैन्द्रमृषभं तस्याग्निरेव स्वेन भागधेयेनोपसृतः षोडशधा वृत्रस्य भोगानप्यदह-दैन्द्रेणैन्द्रियमात्मन्नधत्त यः पाप्मना गृहीतः स्याथ्स आग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेतैन्द्रमृषभमग्निरेवास्य स्वेन भागधेयेनोपसृतः (२६)

पाप्मानमपि दहत्यैन्द्रेणैन्द्रियमात्मन्धत्ते मुच्यते पाप्मनो भवत्येव द्यावापृथिव्यां धेनुमालभेत ज्योगपरुद्धोऽनयोर्हि वा एषोऽप्रतिष्ठितोऽथैष ज्योगपरुद्धो द्यावापृथिवी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति ते एवैनं प्रतिष्ठां गमयतः प्रत्येव तिष्ठति पर्यारिणी भवति पर्यारीव ह्येतस्य राष्ट्रं यो ज्योगपरुद्धः

समृ॑द्ध्यै वायव्यं॑ (२७)

व॒थ्समा ल॑भेत वा॒युर्वा अ॒नयो॑र्व॒थ्स इ॒मे वा ए॒तस्मै॑ लो॒का अप॑शुष्का॒ विडप॑शु॒ष्काऽथै॒ष ज्योगप॑रुद्धो वा॒युमे॒व स्वेन॑ भागधेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मा॑ इ॒माल्लो॑कान् विशं॒ प्रदा॑पयति॒ प्रास्मा॑ इ॒मे लो॒काः स्रु॑वन्ति भुञ्ज॒त्येन॑ं विडुप॑तिष्ठते॥ (२८)

म॒ध्यन्दिं॑ने॒ कद्रु॑ य॒मस्य॒ स्पर्धमानो वैष्णावरु॒णीन्तमिन्द्रो॑ऽस्य॒ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑सृतो वाय॒व्यं॑ द्विच॑त्वारिꣳशच्च। (४)।॥ [४]

इन्द्रो॑ व॒लस्य॒ बिल॒मपौ॑र्णो॒थ्स य उ॑त्त॒मः प॒शुरासी॒त्तं पृ॒ष्ठं प्रति॑ स॒ङ्गृह्योद॑क्खिद॒त्तꣳ स॒हस्रं॑ प॒शवोऽनूदा॑य॒न्थ्स उ॑न्न॒तो॑-ऽभव॒द्यः प॒शुका॑म॒ः स्याथ्स ए॒तमै॒न्द्रमु॑न्न॒तमाल॑भे॒तेन्द्र॑मे॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प॒शून्प्रय॑च्छति पशु॒मानै॒व भ॑वत्युन्न॒तो (२९)

भ॑वति साह॒स्री वा ए॒षा ल॒क्ष्मी यदु॑न्न॒तो ल॒क्ष्मियै॒व प॒शूनव॑रुन्धे य॒दा स॒हस्रं॑ प॒शून्प्रा॑प्नु॒यादथ॑ वैष्ण॒वं वा॑म॒नमा ल॑भेतै॒तस्मि॒न्वै तथ्स॒हस्र॒मध्य॑तिष्ठ॒त्तस्मा॑दे॒ष वा॑म॒नः समी॑षितः प॒शुभ्य॑ ए॒व प्रजा॑तेभ्यः प्रति॒ष्ठां द॑धाति॒ को॑ऽर्हति स॒हस्रं॑ प॒शून्प्राप्तु॒मित्या॑हुरहोरा॒त्राण्ये॒व स॒हस्र॑ꣳ स॒म्पाद्याल॑भेत

पशवो (३०)

वा अहोरात्राणि पशूनेव प्रजातान्प्रतिष्ठां गमयत्योषधीभ्यो वेहत्मालभेत प्रजाकाम ओषधयो वा एतं प्रजायै परिबाधन्ते योऽलं प्रजायै सन्प्रजां न विन्दत ओषधयः खलु वा एतस्यै सूतुमपि घ्नन्ति या वेहद्भवत्योषधीरेव स्वेन भागधेयेनोपधावति ता एवास्मै स्वाद्योनेः प्रजां प्रजनयन्ति विन्दते (३१)

प्रजामापो वा ओषधयोऽसत्पुरुष आप एवास्मा असतः सद्दधति तस्मादाहुर्यश्चैवं वेद यश्च नापस्त्वावासतः सद्दधतीत्यैन्द्रीꣳ सूतवशामालभेत भूतिकामोऽजातो वा एष योऽलं भूत्यै सन्भूतिं न प्राप्नोतीन्द्रं खलु वा एषा सूत्वा वशाऽभव-(३२)

दिन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं भूतिं गमयति भवत्येव यꣳ सूत्वा वशा स्यात्तमैन्द्रमेवालभेतैतद्वाव तदिन्द्रियꣳ साक्षादेवेन्द्रियमवरुन्ध ऐन्द्राग्नं पुनरुत्सृष्टमालभेत य आ तृतीयात्पुरुषात्सोमं न पिबेद्विच्छिन्नो वा एतस्य सोमपीथो यो ब्राह्मणः सन्ना (३३)

तृतीयात्पुरुषात्सोमं न पिबतीन्द्राग्नी एव स्वेन

भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै सोमपीथं प्रयच्छत उपैनꣳ सोमपीथो नमति यदैन्द्रो भवतीन्द्रियं वै सोमपीथ इन्द्रियमेव सोमपीथमवरुन्धे यदाग्नेयो भवत्याग्नेयो वै ब्राह्मणः स्वामेव देवतामनु सन्तनोति पुनरुथ्सृष्टो भवति पुनरुथ्सृष्ट इव ह्येतस्य (३४)

सोमपीथः समृद्ध्यै ब्राह्मणस्पत्यं तूपरमालभेताभिचरन्ब्रह्मणस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तस्मा एवैनमा वृश्चति ताजगार्तिमार्च्छति तूपरो भवति क्षुरपविर्वा एषा लक्ष्मी यत्तूपरः समृद्ध्यै स्फ्यो यूपो भवति वज्रो वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः शृणात्येवैनं वैभीदक इध्मो भिनत्त्येवैनम्॥ (३५)

भवत्युन्नतः पशवो जनयन्ति विन्दतेऽभवथ्सन्नैतस्येध्मस्त्रीणि च॥ [५]

बार्हस्पत्यꣳ शितिपृष्ठमालभेत ग्रामकामो यः कामयेत पृष्ठꣳ समानानाꣳ स्यामिति बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं पृष्ठꣳ समानानाङ्करोति ग्राम्येव भवति शितिपृष्ठो भवति बार्हस्पत्यो ह्येष देवतया समृद्ध्यै पौष्णꣳ श्याममालभेतान्नकामोऽन्नं वै पूषा पूषणमेव स्वेन

भागधेयेनोपधावति स एवास्मा (३६)

अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव भवति श्यामो भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपꣳ समृद्ध्यै मारुतं पृश्निमालभेतान्नकामोऽन्नं वै मरुतो मरुत एव स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति पृश्निर्भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपꣳ समृद्ध्या ऐन्द्रमरुणमालभेतेन्द्रियकाम इन्द्रमेव (३७)

स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्निन्द्रियं दधातीन्द्रियाव्येव भवत्यरुणो भ्रूमान्भवत्येतद्वा इन्द्रस्य रूपꣳ समृद्ध्यै सावित्रमुपद्धस्तमालभेत सनिकामः सविता वै प्रसवानामीशे सवितारमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै सनिं प्रसुवति दानकामा अस्मै प्रजा भवन्त्युपद्धस्तो भवति सावित्रो ह्येष (३८)

देवतया समृद्ध्यै वैश्वदेवं बहुरूपमालभेतान्नकामो वैश्वदेवं वा अन्नं विश्वानेव देवान्थ्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति बहुरूपो भवति बहुरूपꣳ ह्यन्नꣳ समृद्ध्यै वैश्वदेवं बहुरूपमालभेत ग्रामकामो वैश्वदेवा वै संजाता विश्वानेव देवान्थ्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मै (३९)

सजा॒तान्प्रय॑च्छन्ति ग्रा॒म्येव॑ भ॑वति बहुरू॒पो भ॑वति बहुदेव॒त्यौ॑(१) ह्ये॑ष समृ॑द्ध्यै प्राजाप॒त्यं तू॑प॒रमाल॑भेत॒ यस्यानाँ॒ज्ञातमिव॒ ज्योगा॒मयै॑त्प्राजाप॒त्यो वै पुरु॑षः प्र॒जाप॑तिः॒ खलु॒ वै तस्य॑ वेद॒ यस्यानाँ॒ज्ञातमिव॒ ज्योगा॒मय॑ति प्र॒जाप॑तिमे॒व स्वेन॑ भागधेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वैनं॒ तस्मा॒थ्स्वामाँ॒न्मुञ्चति तूप॒रो भ॑वति प्राजाप॒त्यो ह्ये॑ष दे॒वत॑या॒ समृ॑द्ध्यै॥ (४०)

अ॒स्मा॒ इन्द्र॑मे॒वैष स॑जा॒ता विश्वा॑ने॒व दे॒वान्थ्स्वेन॑ भागधेये॒नोप॑धावति॒ त ए॒वास्मै॑ प्राजाप॒त्यो हि त्रीणि॑ च॥ [६]

व॒षट्का॒रो वै गा॑यत्रि॒यै शिरो॑ऽच्छिन॒त्तस्यै॒ रसः॒ परा॑-ऽपत॒त्तं बृह॒स्पति॒रुपा॑गृह्णा॒थ्सा शि॑तिपृ॒ष्ठा व॒शाऽभ॑व॒द्यो द्वि॒तीय॑ः प॒राप॑त॒त्तं मि॒त्रावरु॑णा॒वुपा॑गृह्णीता॒ꣳ सा द्वि॑रू॒पा व॒शाऽभ॑व॒द्यस्तृ॒तीय॑ः प॒राप॑त॒त्तं विश्वे॑ दे॒वा उपा॑गृह्ण॒न्थ्सा ब॑हुरू॒पा व॒शाऽभ॑व॒द्यश्च॑तु॒र्थः प॒राप॑त॒थ्स पृ॑थि॒वीं प्रावि॑श॒त्तं बृह॒स्पति॑र॒भ्य॑- (४१)

गृह्णा॒दस्त्वे॒वायं भोगा॒येति॒ स उ॑क्षव॒शः सम॑भव॒द्यल्लोहि॑तं प॒राप॑त॒त्तद्रु॒द्र उपा॑गृह्णा॒थ्सा रौ॒द्री रोहि॑णी व॒शाऽभ॑व-द्बार्हस्प॒त्याꣳ शि॑तिपृ॒ष्ठामाल॑भेत ब्रह्मवर्च॒सका॑मो॒

बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु (४२)

वै ब्रह्मवर्चसं छन्दसामेव रसेन रसं ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे मैत्रावरुणीं द्विरूपामालभेत वृष्टिकामो मैत्रं वा अहर्वारुणी रात्रिरहोरात्राभ्यां खलु वै पर्जन्यो वर्षति मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मा अहोरात्राभ्यां पर्जन्यं वर्षयतश्छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वै वृष्टिश्छन्दसामेव रसेन (४३)

रसं वृष्टिमवरुन्धे मैत्रावरुणीं द्विरूपामालभेत प्रजाकामो मैत्रं वा अहर्वारुणी रात्रिरहोरात्राभ्यां खलु वै प्रजाः प्रजायन्ते मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मा अहोरात्राभ्यां प्रजां प्रजनयतश्छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वै प्रजा छन्दसामेव रसेन रसं प्रजामव (४४)

रुन्धे वैश्वदेवीं बहुरूपामालभेतान्नकामो वैश्वदेवं वा अन्नं विश्वानेव देवान्थ्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं

प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वा अन्नं छन्दसामेव रसेन रसमन्नमवरुन्धे वैश्वदेवीं बहुरूपामालभेत ग्रामकामो वैश्वदेवा वै (४५)

संजाता विश्वानेव देवान्थ्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मै सजातान्प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवति छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वै संजाताश्छन्दसामेव रसेन रसꣳ सजातानवरुन्धे बार्हस्पत्यमुक्षवशमालभेत ब्रह्मवर्चसकामो बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्ब्रह्मवर्चसं (४६)

दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति वशं वा एष चरति यदुक्षा वश इव खलु वै ब्रह्मवर्चसं वशेनैव वशं ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे रौद्रीꣳ रोहिणीमालभेताभिचरन्रुद्रमेव स्वेन भागधेयेनोप-धावति तस्मा एवैनमावृश्चति ताजगार्तिमार्च्छति रोहिणी भवति रौद्री ह्येषा देवतया समृद्ध्यै स्फ्यो यूपो भवति वज्रो वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः शृणात्येवैनं वैभीदक इध्मो भिनत्त्येवैनम्॥ (४७)

अभि खलु वृष्टिश्छन्दसामेव रसेन प्रजामव वैश्वदेवा वै ब्रह्मवर्चसं यूप

एकान्नविꣳशतिश्च। (७)।॥ [७]

असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन्तस्मा एताꣳ सौरीꣳ श्वेतां वशामाऽलभन्त तयैवास्मिन्नुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एताꣳ सौरीꣳ श्वेतां वशामालभेतामुमेवाऽऽदित्यꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति बैल्वो यूपो भवत्यसौ (४८)

वा आदित्यो यतोऽजायत ततो बिल्व उदतिष्ठथ्सयौन्येव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे ब्राह्मणस्पत्यां बभ्रुकर्णीमा लभेताभिचरन्वारुणं दशकपालं पुरस्तान्निर्वपेद्वरुणेनैव भ्रातृव्यं ग्राहयित्वा ब्रह्मणा स्तृणुते बभ्रुकर्णी भवत्येतद्वै ब्रह्मणो रूपꣳ समृद्ध्यै स्फ्यो यूपो भवति वज्रो वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः श्रृणाति (४९)

एवैनं वैभीदक इध्मो भिनत्त्येवैनं वैष्णवं वामनमालभेत यं यज्ञो नोपनमेद्विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै यज्ञं प्रयच्छत्युपैनं यज्ञो नमति वामनो भवति वैष्णवो ह्येष देवतया समृद्ध्यै त्वाष्ट्रं वडबमालभेत

प॒शुका॑म॒स्त्वष्टा॒ वै प॑शू॒नां मि॑थु॒नानां॑ (५०)

प्रजनयि॒ता त्वष्टा॑रमे॒व स्वेन॑ भागधेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प॒शून्मि॑थु॒नान्प्रज॑नयति प्र॒जा हि वा ए॒तस्मि॑न्प॒शवः॒ प्रवि॑ष्टा॒ अथै॒ष पुमा॒न्थ्सन्व॑ड॒बः सा॒क्षादे॒व प्र॒जां प॒शूनव॑रुन्धे मै॒त्रꣳ श्वे॒तमाल॑भेत सङ्ग्रा॒मे सं य॑त्ते सम॒यका॑मो मि॒त्रमे॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वैनं॑ मि॒त्रेण॒ सन्न॑यति (५१)

विशा॒लो भ॑वति॒ व्यव॑साययत्ये॒वैनं॑ प्राजापा॒त्यं कृ॒ष्णमाल॑भेत॒ वृष्टि॑कामः प्र॒जाप॑तिर्वै॒ वृष्ट्या॑ ईशे प्र॒जाप॑तिमे॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प॒र्जन्यं॑ वर्षयति कृ॒ष्णो भ॑वत्ये॒तद्वै वृष्ट्यै॑ रू॒पꣳ रू॒पेणै॒व वृष्टि॒मव॑रुन्धे श॒बलो॑ भवति वि॒द्युत॑मे॒वास्मै॑ जनयि॒त्वा व॑र्षयत्यवाश्रृ॒ङ्गो भ॑वति॒ वृष्टि॑मे॒वास्मै॒ नियच्छति॥ (५२)

श्रृ॒णाति॑ मिथु॒नानां॑न्नयति यच्छति॥॥ [८]

वरु॑णꣳ सुषुवा॒णम॒न्नाद्य॒न्नोपा॑नम॒थ्स ए॒तां वा॑रु॒णीं कृ॒ष्णां व॒शाम॑पश्य॒त्ताꣳ स्वायै॑ दे॒वता॑या॒ आऽल॑भत॒ ततो॒ वै तम॒न्नाद्य॒मुपा॑नम॒द्यमल॑म॒न्नाद्या॑य॒ सन्त॑म॒न्नाद्य॒न्नोप॒नमे॒थ्स ए॒तां वा॑रु॒णीं कृ॒ष्णां व॒शामाल॑भेत॒ वरु॑णमे॒व स्वेन॑

भागधेयेनोपधावति स एवास्मा अन्नं प्रयच्छत्यन्नादः (५३)

एव भवति कृष्णा भवति वारुणी ह्येषा देवतया समृद्ध्यै मैत्रꣳ श्वेतमालभेत वारुणं कृष्णमपाश्चौषधीनां च सन्धावन्नकामो मैत्रीर्वा ओषधयो वारुणीरापोऽपां च खलु वा ओषधीनां च रसमुपजीवामो मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मा अन्नं प्रयच्छतोऽन्नाद एव भवति (५४)

अपाश्चौषधीनाश्च सन्धावालभत उभयस्यावरुद्ध्यै विशाखो यूपो भवति द्वे ह्येते देवते समृद्ध्यै मैत्रꣳ श्वेतमा लभेत वारुणं कृष्णं ज्योगामयावी यन्मैत्रो भवति मित्रेणैवास्मै वरुणꣳ शमयति यद्वारुणः साक्षादेवैनं वरुणपाशान्मुञ्चत्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येव देवा वै पुष्टिन्नाविन्दन् (५५)

तां मिथुनेऽपश्यन्तस्यान्न समराधयन्तावश्विना-वब्रूतामावयोर्वा एषा मैतस्यां वदद्धमिति सा-ऽश्विनोरेवाभवद्यः पुष्टिकामः स्याथ्स एतामाश्विनीं यमीं वशामालभेताश्विनावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिन्पुष्टिं धत्तः पुष्यति प्रजया पशुभिः॥ (५६)

अन्नादौऽन्नाद एव भवत्यविन्दन्पश्चचत्वारिꣳशच्च॥ [९]

आश्विनन्धूम्रललाममालभेत यो दुर्ब्राह्मणः सोमं पिपासेदश्विनौ वै देवानामसोमपावास्तान्तौ पश्चा सोमपीथं प्राप्नुतामश्विनावेतस्य देवता यो दुर्ब्राह्मणः सोमं पिपासत्यश्विनावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै सोमपीथं प्रयच्छत उपैनꣳ सोमपीथो नमति यद्धूम्रो भवति धूम्रिमाणमेवास्मादपहन्ति ललामः (५७)

भवति मुखत एवास्मिन्तेजो दधाति वायव्यङ्गोमृगमालभेत यमजघ्निवाꣳसमभिशꣳसेयुरपूता वा एतं वागृच्छति यमजघ्निवाꣳसमभिशꣳसन्ति नैष ग्राम्यः पशुर्नारण्यो यद्गोमृगो नेवैष ग्रामे नारण्ये यमजघ्निवाꣳसमभिशꣳसन्ति वायुर्वै देवानां पवित्रं वायुमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एव (५८)

एनं पवयति पराची वा एतस्मै व्युच्छन्ती व्युच्छति तमः पाप्मानं प्रविशति यस्याश्विने शस्यमाने सूर्यो नाविर्भवति सौर्यं बहुरूपमालभेतामुमेवाऽऽदित्यꣳ स्वेन भागधेयेनोप-धावति स एवास्मात्तमः पाप्मानमपहन्ति प्रतीच्यस्मै

व्यु॒च्छन्ती॒ व्यु॑च्छ॒त्यप॒ तमः॑ पा॒प्मानꣳ॑ हते॥ (५९)

ल॒लामः॒ स ए॒व षड्त्वारिꣳशच्च॥ [१०]

इन्द्रं॑ वो वि॒श्वत॒स्परीन्द्र॒न्नरो॒ मरु॑तो॒ यद्ध॑ वो दि॒वो या वः॒ शर्म॑। भरे॒ष्विन्द्रꣳ॑ सु॒हवꣳ॑ हवामहेऽꣳहो॒मुचꣳ॑ सु॒कृतं॒ दैव्यं॒ जनम्॑। अ॒ग्निं मि॒त्रं वरु॑णꣳ सा॒तये॒ भग॒न्द्यावा॑पृथि॒वी म॒रुतः॑ स्व॒स्तये॑। म॒मत्तु॑ नः॒ परि॑ज्मा वस॒र्हा म॒मत्तु॒ वातो॑ अ॒पां वृष॑ण्वान्। शि॒शी॒तमि॑न्द्रापर्वता यु॒वन्न॒स्तन्नो॒ विश्वे॑ वरिवस्यन्तु दे॒वाः। प्रि॒या वो॒ नाम॑ (६०)

हु॒वे॒ तु॒राणा॑म्। आयत्तृ॒पन्म॑रुतो वावशा॒नाः। श्रि॒यसे॒ कं भा॒नुभिः॒ सम्मि॑मिक्षिरे॒ ते र॒श्मिभि॒स्त ऋक्व॑भिः सुखा॒दयः॑। ते वाशी॑मन्त इ॒ष्मिणो॒ अभी॑रवो वि॒द्रे प्रि॒यस्य॒ मारु॑तस्य॒ धाम्नः॑। अ॒ग्निः प्र॑थ॒मो वसु॑भिर्नो अव्या॒त्सोमो॑ रु॒द्रेभि॑र॒भिर॑क्षतु॒ त्मना॑। इन्द्रो॑ म॒रुद्भि॑र्ऋतु॒धा कृ॑णोत्वादि॒त्यैर्नो॒ वरु॑णः॒ सꣳशि॑शातु। सन्नो॑ दे॒वो वसु॑भिर॒ग्निः सम् (६१)

सोम॑स्त॒नूभी॑ रु॒द्रिया॑भिः। समिन्द्रो॑ म॒रुद्भि॑र्य॒ज्ञियैः॒ समा॑दि॒त्यैर्नो॒ वरु॑णो अजिज्ञिपत्। यथा॑ऽऽदि॒त्या वसु॑भिः सम्बभू॒वुर्म॒रुद्भी॑ रु॒द्राः स॒मजा॑नता॒भि। ए॒वा

त्रिणामन्नहृणीयमाना विश्वे देवाः समनसो भवन्तु। कुत्राचिद्यस्य समृतौ रण्वा नरो नृषदने। अर्हन्तश्चिद्यमिन्धते संञ्जनयन्ति जन्तवः। सं यदिषो वनामहे सꣳ हव्या मानुषाणाम्। उत द्युम्नस्य शवसः (६२)

ऋतस्य रश्मिमाददे। यज्ञो देवानां प्रत्येति सुम्नमादित्यासो भवता मृडयन्तः। आवोऽर्वाची सुमतिर्ववृत्याद्ꣳहोश्चिद्या वरिवोवित्तराऽसत्। शुचिरपः सूयवसा अदब्ध उपक्षेति वृद्धवयाः सुवीरः। नकिष्टं घ्नन्त्यन्तितो न दूराद्य आदित्यानां भवति प्रणीतौ। धारयन्त आदित्यासो जगत्स्था देवा विश्वस्य भुवनस्य गोपाः। दीर्घाधियो रक्षमाणाः (६३)

असुर्यमृतावानश्चयमाना ऋणानि। तिस्रो भूमीर्धारयन्त्रीꣳ रुत द्यून्त्रीणि व्रता विदथे अन्तरेषाम्। ऋतेनादित्या महि वो महित्वन्तदर्यमन्वरुण मित्र चारु। त्यान्नु क्षत्रियाꣳ अव आदित्यान् याचिषामहे। सुमृडीकाꣳ अभिष्टये। न दक्षिणा विचिकिते न सव्या न प्राचीनमादित्या नोत पश्चा। पाक्याचिद्वसवो धीर्याचित् (६४)

युष्मानीतो अभयं ज्योतिरश्याम्। आदित्यानामवसा

नूतनेन सक्षीमहि शर्मणा शन्तमेन। अनागास्त्वे अदितित्वे तुरास इमं यज्ञन्दधतु श्रोषमाणाः। इमं मे वरुण श्रुधी हवमद्या च मृडय। त्वामवस्युराचके। तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः। अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशꣳस मा न आयुः प्रमोषीः॥ (६५)

नामाग्निः सꣳ शवसो रक्षमाणा धीयाचिदेकान्नपञ्चाशच्च॥ [११]

[वायव्यं प्रजापतिस्ता वरुणं देवासुरा एष्वसावादित्यो दशर्षभामिन्द्रो वलस्य बार्हस्पत्यं वषट्कारोऽसौ सौरीं वरुणमाश्विनमिन्द्रं वो नर एकादश॥११॥ वायव्यमाग्नेयीं कृष्णग्रीवीमसावादित्यो वा अहोरात्राणि वषट्कारः प्रजनयिता हुवे तुराणां पञ्चषष्टिः॥६५॥ वायव्यं प्रमोषीः॥]

This PDF was downloaded from http://stotrasamhita.github.io.
GitHub: http://stotrasamhita.github.io | http://github.com/stotrasamhita
Credits: http://stotrasamhita.github.io/about/